

FENNİ EFENDİ

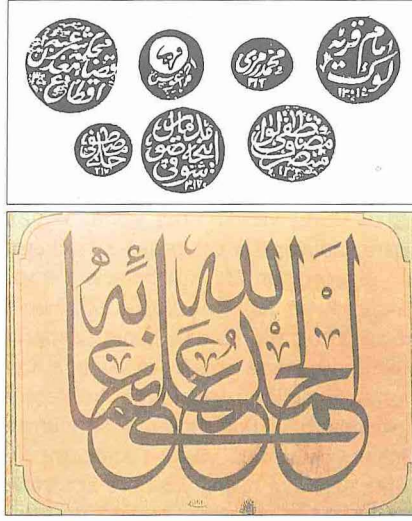
(1850-1918)

Son devir şair,
hakkâk ve hattatlarından.

Yozgat'ta doğdu, asıl adı Mehmed Said'dir. Şiirlerinde Fennî mahlasını kullandığı için daha çok bu isimle tanınmıştır. Tahsilini Yozgat'ta Demirli Medrese'de tamamladı. Daha öğrencilik yıllarında şiir ve edebiyatla meşgul olmaya başladı. Babası Kadızâde Hacı Sâdık Efendi ile devrin tanınmış devlet adamı ve şairlerinden Reîsülküttâb Âkif Paşa'nın yeğeni amcazadesi Ömer Râgıb Efendi'den Arapça, Farsça ve hat dersleri aldı.

1873'te Yozgat İdare Meclisi kâtipliğinde memuriyete başladı ve bu görevde uzun müddet kaldı. Bir süre Kayseri'de, daha sonra sırasıyla Boğazlıyan, İncesu, Kalecik, Yabanabad (Kızılcahamam) ve Sivrihisar'da çeşitli memuriyetlerde bulundu. Ardından Ankara'da vergi başkâtipliğiyle tahrirat kâtipliği yaptı. Bu sırada Ankara Valisi Âbidin Paşa'ya gönderdiği bir şiir dolayısıyla paşanın dikkatini çekince terfi ettirilip Ankara Valiliği İdare Meclisi başkâtipliğine getirildi. Bu görevde iken Ankara İdâdîsi'nde hat ve edebiyat, 1911'de de Ankara Erkek Öğretmen Okulu'nda hat dersleri verdi. Emekliye ayrıldıktan bir süre sonra 27 Ramazan 1336 (6 Temmuz 1918) tarihinde Ankara'da vefat etti; kabri Cebeci'deki Asrî Mezarlık'ta ise de yeri belli değildir.

İlk manzumelerinde babası Sâdık Efendi ile amcazadesi Ömer Râgıb Efendi'nin mutasavvıfane şiirlerinin tesirinde kalan Fennî zamanla sanatını geliştirmiş ve Fuzûlî, Bâkî, Nâbî ve Nedîm gibi şairlere tahmîsler ve nazîreler yazabilecek seviyeye ulaşmıştır. Memuriyetleri dolayısıyla bulunduğu yerlerde edebiyat meclislerine katılmış, önemli bazı olaylar hakkında tarih manzumeleri söylemiştir. Nakşibendî Şeyhi Ahmed Hüsâmeddin Efendi'nin müridlerinden olan Fennî, Çapan-

Fennî
Efendi

Fennî Efendi'nin Mehmed Said ketebeli celî-sülûs bir isti'fi ile kazdığı mühürlerden bazıları (A. Şakir Ergin fotoğraf koleksiyonu)

zâde Edib Bey ile Hıfzî mahlasıyla şiirler yazan Hâfız Edhem Efendi gibi o devrin bazı şairlerini etkilemiştir.

Fennî Efendi'yi ilim ve edebiyat âleminde tanıtan Cephaneioğlu Râşid'dir. Râşid'in bir defterde toplamış olduğu Fennî'ye ait 170 kadar şiirin bir kısmını M. Vehbi Ulusoy 1938 yılında Yozgat Halkevi tarafından çıkarılan *Bozok* dergisinin değişik sayılarında yayımlamıştır. Fennî'nin kendi el yazısıyla ve güzel bir ta'likle kaleme aldığı, son zamanlara kadar kayıp olduğu sanılan divanı şairin damadı tarafından daha sonra ortaya çıkarılmış olup Ali Şakir Ergin'in özel kütüphanesinde bulunmaktadır.

Aynı zamanda iyi bir hakkâk ve hattat olduğu kabul edilen Fennî'nin tanınmış kişiler için kazdığı mühürlerden sadece birkaçı günümüze intikal edebilmiştir. Ancak şair kazdığı mühürlerden kâğıt üzerine bir örnek basarak bunları sakladığından resmî daire, muhtar, idare heyeti âzası, imam ve tanınmış kişiler için hazırladığı 177 kadar basılı mühür örneği bugüne kadar gelebilmiştir. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Fennî'nin Üsküdar Selim Ağa Kütüphanesi müdürü Ahmed Remzi Dede için 1315'te kazdığı mühürden övgüyle söz etmektedir.

Fennî Efendi hat sanatında da güzel örnekler vermiştir. Buğday ve pirinç taneleri üzerine İhlâs süresini ve Âyetü'l-kürsî'yi yazdığı ve tırnaklarıyla kabart-

mak suretiyle kâğıt üzerine yazı yazıp desenler çıkardığı bilinmektedir. Ayva ve ceviz yaprağı üzerine gözeneklerini boşaltarak yazdığı yazılardan biri günümüze ulaşmış olup A. Şakir Ergin'in özel koleksiyonunda bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Fennî Divanı, Defter, I-II (Ali Şakir Ergin özel kütüphanesi); *Yozgat Şairlerinden Said Fennî* (haz. Cephaneioğlu Râşid, 1929), Defter (207 sayfa); Nail Tuman. *Tuhfe-i Nâilî*, Millî Ktp., nr. 611; İbnülemin. *Son Asır Türk Şairleri*, I, 90-92, 387-389; Cephaneioğlu Râşid. "Fennî", *Yozgat*, 21 Mart 1928; M. Vehbi Ulusoy, "Yozgatlı Şair Said Fennî", *Bozok*, sy. 2, Yozgat 1938; "Fennî Mehmed Said Efendi", *TDEA*, III, 189.

ALİ ŞAKİR ERGİN

FER'

(bk. FÜRÖ).

FERA'

(القرع)

Câhiliye devrinde Araplar'ın
putlara kestikleri bir çeşit kurban
(bk. ATİRE).

FERACE

(فراجه)

Daha çok Osmanlılar'da
kullanılan bir dış kıyafet.

Arapça'da "açmak, yarmak; ferahlatmak" mânasındaki ferc masdarından gelen kelimenin aslı fereciyye olup "önü açık ferah elbise" demektir. Feracenin giyim kuşam literatüründe üç ayrı elbise türünün adı olduğu görülür: Kadınların sokakta yaşmakla giydikleri üst elbisesi; ilim adamlarının giydikleri çok geniş ve bol, kolları yırtmaçlı bir çeşit cübbe, binîş; Mevlevîler'in giydiği uzun hırka. Bu üç kıyafetten en eski olanı Mevlevî feracesidir ve Mevlânâ'nın anlattığı hikâyeye göre iç sıkıntısına uğrayan bir sūfinin elbisesinin önünü yırtıp ferahlamasıyla ortaya çıkmış ve ondan sonra artık "ferahlık" anlamına gelen bu isimle anılmıştır (*Mesnevî*, V, beyit 354-355).

Abbâsîler'den beri çeşitli İslâm ülkelerinde özellikle ulemâ ve devlet adamları tarafından kullanıldığı bilinen ferace (Dozy, s. 327-332; Salâh Hüseyin, s. 278-279) Osmanlılar'da XV. yüzyıl sonundan devletin yıkılış yıllarına kadar çeşitli değişikliklere uğrayarak devam eden, hem erkeklerin hem kadınların giydiği bir üst kıyafetidir. XVI. yüzyıla ait resim-